

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2017. május 17.

SZOCIÁLIS ISMERETEK

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató a vizsgázók teljesítményének értékeléséhez
(az értékelő tanárok részére)

A javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válaszokra kizárólag a megadott pontszámok adhatók.

A megadott pontszámok további bontása csak ott lehetséges, ahol erre külön utalás van. Az így kialakult pontszámok csak egész pontok lehetnek.

A javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de tartalmában azonos, egyéb helyes megoldás is elfogadható a négyszögben található ponthatáron belül, a csillaggal (*) jelölt kérdéseknél.

1. Milyen pszichológiai iskolához tartoznak a következő tudósok? 5 pont

Allport	klasszikus személyiségelmélet
Piaget	ismeretelmélet
Skinner	behaviorizmus
Rogers	humanisztikus pszichológia
Jung	analitikus pszichológia

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

2. Egészítse ki a hiányos mondatokat a megfelelő szakkifejezésekkel! 4 pont

A **motiváció** olyan belső állapot, amely cselekvésre ösztönzi az embereket.

Meghatározott csoportokkal, csoportok tagjaival, gondolatokkal szembeni negatív vagy pozitív érzelmi viszonyulás **az előítélet**.

Az alkohol és a sok gyógyszer gyakran vezet **függőséghez**, ami azt jelenti, hogy az ember bizonyos időközönként vagy tartósan leküzdhetetlen vágyat érez a szer megszerzésére és bevételére, illetve az adagok növelésére.

A **gondolkodás** olyan lelki folyamat, amely a megismerőtevékenység legmagasabb foka.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

3. *Az értékorientáció alapján milyen családtípusok lehetnek a gyermek iskolai előmenetele, mobilitási esélye szempontjából? Írjon hármat! 3 pont

- felhalmozó
- vállalkozó
- tudásra orientált
- halmozottan hátrányos helyzetű család

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

4. *Soroljon fel a csoporttá válás feltételei közül öt jellemzőt! 5 pont

- közös cél
- közös tevékenységre irányuló akarat
- normák, szabályok kialakulása
- funkcionális kötelékrendszer
- sajátos hely, szerepek kialakulása
- elvárások
- csoportkohézió

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

5. *Kommunikációs ismeretei alapján hasonlítsa össze az élőbeszédet az írással, és írjon öt eltérő jellemzőt! Az oszlopok azonos sorában ugyanazt az Ön által választott jellemzőt hasonlítsa össze! 5 pont

élőbeszéd	írás
térben korlátozott	térben maradandóbb
időben korlátozott	időben közvetett
közvetlen, spontán	lehetőség tervezésre
azonnali szövegezés	lehetőség javításra
visszacsatolási lehetőség	korlátozott visszacsatolás
egyediség	kevésbé egyedi
kevésbé szabálykövető, több hiba	normakövető, normaképző
szövegszituáció, nem nyelvi kifejezőeszközök alkalmazása	tipográfiai eszközök, vizuális jelek alkalmazása

Soronként két helyes válaszért egy-egy pont, összesen öt pont adható.

6. *Soroljon fel a magyarországi időmérleg-kutatások legfontosabb megállapításaiból tízet! 5 pont

- a magyarok nagyon sokat dolgoznak
- legtöbb időt a mezőgazdasági kistermelés adja, a lakosság 2/3-a végzi
- a munkába eljutási idő is igen hosszú a magas ingázási arány miatt
- házi karbantartások, szerelések, lakásépítések, kaláka sok időt jelentenek, ami jövedelemnövekedést nem eredményez, de jólétet növelő formák
- a szabadidő a pluszmunka miatt csökkent
- a művelődésre fordított idő csökkent
- a tv-nézés nagymértékű a szabadidő eltöltésén belül
- nagy a különbség a férfiak–nők kötött ideje között
- a nőknek háztartási munkákra, gyermeknevelésre fordított ideje jelentősebb
- a menedzserek egyre többet, a segéd munkások egyre kevesebbet dolgoznak

Két helyes válaszért egy-egy pont, összesen öt pont adható.

7. *Az emberi jólét nagymértékben függ az ökoszisztéma által nyújtott szolgáltatásoktól. Ismertesse az ökoszisztéma lényegét! 3 pont

Elvárt megoldás:

Az ember és környezet viszonyát tekintve az **élőlények és élettelen környezetük teljes kapcsolatrendszerét** jelenti. Az élettelen környezet a benne kialakult növény- és állatvilággal **kölcsönhatásban van**, köztük folyamatos anyagcsere folyik.

A **természet azon javai és szolgáltatásai**, amelyeket az ember élete során közvetlenül vagy közvetve felhasznál.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

8. *Soroljon fel az ökoszisztéma által nyújtott szolgáltatásokból négyet! 2 pont

- élelmiszer
- tiszta víz
- természetes gyógyszerek
- üzemanyagok
- árvíz elleni védekezés

Két helyes válaszért egy-egy pont, összesen két pont adható.

9. *A deviánszá minősítés kritériumait magyarázza meg röviden! 3 pont

Normatív kritérium: az elfogadott normáktól való eltérés (szocio-kulturális kontextus)

Statisztikai kritérium: az adott társadalom kisebb részét érinti, amely bizonyos arányszám alatt marad (ha elterjed, megszűnik deviánsnak lenni – pl. válás)

Diszfunkcionalitás kritériuma: a társadalom többségében elítélő reagálást vált ki, mert fenyegetve érzik a társadalom egészséges működését.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen három pont adható.

10. *Ismertessen az alkoholizmus lehetséges hatásai közül csoportonként 3-3-at!**9 pont**

mentális hatás	szociális hatás	egészségügyi hatás
saját maga elhanyagolása	sokáig törekszik a látszat fenntartására	gyomor- és bélhurut
félelem és harag	családon belüli vita, veszekedés	alacsony vércukorszint
alkoholbetegség tagadása	hazudozás, bűncselekmények	májzsugor, májrák
kontrollvesztés	kapcsolatai megromlanak	bőr és arc megváltozik, puffadt
antiszociális viselkedés	munkahely elvesztése	inkontinencia
memóriazavar	család felbomlása	étvágytalanság

Helyes válaszonként három-három pont, összesen kilenc pont adható.

Egy oszlopban 3 megoldásnál több nem vehető figyelembe.

11. *Soroljon fel a szociális anamnézis felállításához szükséges adatokból, tényezőkből négyet! 4 pont

- családi állapot: házastárs/élettárs, gyerekek, rokonok
- kivel él együtt
- gondozás alatt áll-e
- iskolázottság
- lakóhely: jellege/távolsága a szociális, egészségügyi ellátóhelytől
- anyagi körülmények

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

12. *Írjon öt szempontot, amelyeket figyelembe kell venni egy kidolgozásra kerülő pályázat elkészítése során! 5 pont

Értékelhető információk:

- az intézmény célja, feladata
- az intézmény működtetésének személyi, pénzügyi, dologi, tárgyi feltételei
- az elért szakmai eredmények
- más szervezetekkel való együttműködés jelenlegi helyzete
- az anyagi erőforrások részletes bemutatása
- az intézmény eddigi munkájának külső vagy belső értékelése
- hatástanulmány készítése, ha szükség van rá

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

13. A táblázatban jelölje a megfelelő helyen, hogy az állítások igazak vagy hamisak! Tegyen I jelet az igaz, H jelet a hamis állítások mellé! 5 pont

Állítás	I/H
Nincsen önkéntelen figyelem.	H
Az érzékenység a korral változik.	I
A színlelés pszichológiai folyamat.	I
A szociális tanulás imitáció útján is bekövetkezhet.	I
A spontán felejtés az egészséges ember mindennapjaiban nem fordul elő.	H
A gondolkodás szimbolikus tevékenység.	H
A reprodukció során az előzetesen megtanultak előhívásáról van szó.	I
A binokuláris jelzőmozzanatok közé tartozik az akkomodáció.	I
Az észlelés és képzelet szoros kapcsolatban van egymással.	I
A fájdalomnak csak a testi és érzelmi szintjeit különböztetjük meg.	H

Két helyes válaszáért egy pont, összesen öt pont adható.

14. *A szóbeli agresszió formái közül soroljon fel nyolcat!**4 pont**

Lehetséges válaszok:

- szemrehányással illetés
- teljesítmény lekicsinyítése
- bántalmazó megjegyzések
- parancsolgatás
- a másik véleményének mellőzése
- szóbeli fenyegetés
- társaságban megszégyenítés
- folyamatos kritizálás
- szembehelyezkedés a bántalmazott érzéseivel
- beteges félremagyarázás

Két helyes válaszáért egy pont, összesen négy pont adható.

15. Az alábbi fogalmakat párosítsa össze az értelmezésekkel!**5 pont****A megfelelő betűjelét írja a fogalmak elé!**

E.....	Emberek, illetve szervezetek formális vagy informális láncolata, amely során forrásokat, készségeket, tudást és kapcsolatokat osztanak meg egymással.
A.....	Saját magának fenntartott, kizárólagos jog.
B.....	Mások jólétének önzetlen segítése, pénz, szolgáltatások és társaság nyújtásával társuló motiváció.
D.....	A nyílt szegénygondozás alapelve.
C.....	A jogosultság eldöntéséhez egyedi felmérésen alapuló jóléti program.
Az az elv, amely szerint minden döntést és végrehajtást a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni, ahol a legnagyobb hozzáértéssel rendelkeznek.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

16. Sorolja fel a családi életciklusokat Haley szerint!**8 pont**

- párválasztás – az udvarlás periódusa
- a házasság korai szakasza gyermek nélkül
- az első gyermek születése és a vele való törődés időszaka
- kisgyermekes család
- a házasság középső szakasza – a gyermekek iskoláskora
- a gyermekek „kirepülése a fészekből”, még aktív szülők
- inaktív korszak: nyugdíjaskor és öregkor
- egyedül maradt házastárs

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen nyolc pont adható.

17. Írja be a hiányzó szavakat a szöveg megfelelő helyére!**5 pont**

A gyermekjóléti szolgáltatás és a **gyermekvédelmi jelzőrendszer** jogszabályi meghatározása az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

A **foglalkozás-egészségügyi szolgálat** a munkahelyi egészség és biztonság érdekében végzett, elsősorban megelőző (preventív) tevékenység. Az 1993. évi XCIII. törvény, a 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet kimondja, hogy minden munkáltató köteles valamennyi munkavállalójának biztosítani az ellátást.

A **család- és gyermekjóléti szolgálat** célja és feladata a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése, a családok életminőségének javítása, a szociális és mentálhigiénés problémák megoldása.

Az **ombudsman** feladata elsősorban a közigazgatásban, de az igazságszolgáltatás kivételével valamennyi állami szervnél panasz alapján vizsgálat indítása, a jogsértőnek talált gyakorlatról a szerv értesítése és a panaszos jogainak képviselése.

Az **ellátott-jogi képviselő** – törvényekben és a jogszabályokban meghatározott keretek között – védi az ellátottak jogait, kiemelkedő feladata a lakosság jogi ismereteinek és jogtudatosságának növelése, segíti őket azok megismerésében és érvényesítésében.

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen öt pont adható.

18. Húzza alá a cukorbetegségre utaló tüneteket!**4 pont**

szomjúság, alvászavar, bővebb vizelet, depresszió, bőr viszketése,
homályos látás, láz, pupilla kitágulása, gombásodásra való hajlam,
nehezen gyógyuló sebek, köröm növekedése, lábujjak elhalása, hirtelen fogyás

Két helyes válaszért egy-egy pont, összesen négy pont adható.

19. Olvassa el figyelmesen a következő esetleírást, majd végezze el az a), b), c) és d) feladatokat!**16 pont**

Dalma most érettségizett, jelenleg a nagyszüleivel él.

Szülei 1996-ban házasodtak össze, édesanyja bolti eladó, édesapja bádogosmester volt. Anyai nagyszülei már nem élnek. Apai ágon a család minden tagjára az ezermesterség volt a jellemző, így rövidesen szép családi házat építettek a szülők támogatásával. Hatalmas volt az öröm, amikor megszületett Dalma. Különösen a nagypapa örült a kislánynak. Sajnos a családi boldogság nem tartott sokáig, mert Dalma édesapja hirtelen elhunyt. Édesanyja egyedül marad a kisgyermekkel, a ház adósságával.

Néhány év múlva férjhez ment egy autószerelőhöz. Az új házasságból két kisfiú született. Dalma nagyon szereti öccseit.

A problémák akkor kezdődtek, amikor mostohaapja munkanélkülivé vált. Próbálkozott, de nem talált munkát, depressziós lett, bánatát alkohollal oldotta.

Ilyenkor veszekedett, kötekedett, szóval bántalmazta a feleségét. Dalmának nagyon fáj, hogy az édesanyját szidják, sokat sírt, tanulmányi eredménye is romlott. Az egyik nagy veszekedés után apai nagyszüleihez menekült, és úgy döntött, hogy náluk fog lakni.

A nagyszülők örömmel és szeretettel fogadták unokájukat, igyekeztek neki mindent megadni. Újra vidámság és élet költözött a kislánnyal a házba, fontosnak érezték magukat, volt kivel törődniük.

Dalmának rendszeres kapcsolata van édesapja nővérének családjával, az ott élő két leány unokatestvérével. Nagynénje elváltan egyedül neveli a lányokat.

Édesanyjához rendszeresen jár vendégségbe, ott is szeretettel fogadják. Közben nevelőapja Kecskeméten tudott elhelyezkedni egy gyárban, az ivást is abbahagyta.

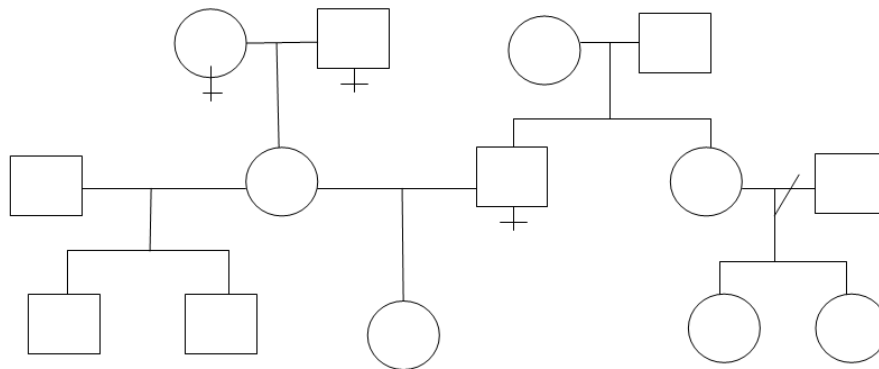
Dalma megnyugodott, tanulmányi eredménye ismét jó lett, jeles érettségi vizsgát tett. De nem jelentkezett sehova sem továbbtanulni, mert lelkiismeret-furdalása van a nagyszüleivel szemben, érzi, hogy milyen fontos a számukra.

A huszonöt év alatti munkanélküliek számára szervezett OKJ-s szociális asszisztens képzésben vett részt, szintén kiváló eredménnyel végzett. Nagymamája kezdeményezte, hogy Dalma jelentkezzen szociális munkásnak.

Most már könnyebb szívvel adta be a jelentkezési lapját.

a) Ábrázolja Dalma családjának genogramját!

4 pont

A jelek megfelelő használata: egy pont.

A generációs kapcsolatok megfelelő jelzése: egy pont

A házastársi kapcsolatok megfelelő jelzése: egy pont

A kapcsolatok erősségének jelzése: egy pont

A genogram elkészítéséért összesen négy pont adható.

b) *Milyen mentális hatással volt a nagyszülőkre az a helyzet, hogy Dalma hozzájuk költözött? Soroljon fel ezek közül 4-et!

4 pont

- szeretet adása
- fontosság érzése
- valakihez tartozás
- változatosság a mindennapokban
- büszkeség az unokára
- együttérzés az unokával

A helyes válaszonként egy-egy pont, összesen négy pont adható.

c) Csoportosítsa a munkanélküliség lehetséges okait a táblázat szempontjai szerint!

Okok:

5 pont

- elavult végzettség
- diszkrimináció
- alkoholizmus
- depressziós régióban élés
- származás
- egyedül álló kisgyermekes anya
- fogyatékoság
- alacsony iskolázottság
- nincs a közelben munkahely
- nem szerveznek átképzéseket

Személyiségből eredő ok	Társadalmi ok
elavult végzettség, alkoholizmus, származás, egyedül álló kisgyermekes anya, fogyatékoság, alacsony iskolázottság, rossz egészségi állapot	diszkrimináció, depressziós régióban élés, nincs a közelben munkahely, nem szerveznek átképzéseket

Táblázati oszloponként összesítve két helyes válaszért egy-egy pont, összesen öt pont adható.

d) *Ismertessen a fiatalok munkanélküliségét csökkentő intézkedések közül hármat!

3 pont

Lehetséges válaszok:

- második szakképzés ingyenessé tétele
- huszonöt év alattiak átképzése
- munkába állító tréningek szervezése
- készségfejlesztési programok
- mentori programok a munkahelyeken

Helyes válaszonként egy-egy pont, összesen 3 pont adható.